

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ-ГРАФІКІВ У СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Розкрито зміст поняття "проектна культура", запропоновані педагогічні умови, що сприятимуть ефективності розвитку проектної культури майбутніх фахівців графічного дизайну у мистецьких закладах вищої освіти. У статті педагогічні умови та організація освітнього процесу представляють собою сукупність пов'язаних між собою компонентів, що спрямовані на досягнення основного результату – переходу студентів графічного дизайну на більш високий рівень розвитку проектної культури у професійній підготовці.

Ключові слова: *проектна культура, педагогічні умови, розвиток проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків, професійна підготовка дизайнера, дизайн.*

Сучасний освітній процес потребує постійного удосконалення, оскільки у соціумі відбувається зміна пріоритетів та цінностей: інформаційний і науково-технічний прогрес спонукає до довершеності високого рівня виробництва у галузі дизайну, що має відповідати задоволенню потреб суспільства та розвитку естетично-культурних смаків. Тому існуюча проблема підвищення рівня розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків потребує оновлення й часткової зміни стратегії і тактики навчання у ЗВО, що окреслюється педагогічними умовами розвитку талановитої й обдарованої молоді.

Основною характеристикою випускника будь-якого закладу вищої освіти є його компетентність, мобільність, професійність, але в мистецькій освіті додається ще творчий і креативний аспекти, формування яких відбувається за рахунок позитивно сформованих педагогічних умов виховання.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичною базою, яка частково охоплює дану проблему, є існуючі дослідження науковців із галузі філософії освіти – І. Зязюна, Н. Ничкало, О. Рудницької; з питань проектної культури – О. Генісаретського, О. Каукіної, В. Сидоренка, з галузі психології – Л. Виготського, В. Рибалка; з технічної естетики та мистецтвознавства О. Генісаретського, В. Даниленка, В. Рунге, В. Папанека, М. Яковлева; з педагогічної галузі наук – У. Аристової, О. Каукіної, С. Коновець, Л. Оружі, В. Радкевич, О. Фурса. У контексті розвитку проектної культури проблема професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну не вивчалася і нині представляє науковий інтерес.

Мета статті – окреслити педагогічні умови розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків.

Результати дослідження. Пріоритетом системи професійної мистецької освіти є виховання творчої індивідуальності з високою внутрішньою культурою. Тому на перший план виноситься творчий розвиток, розкриття художнього таланту, образного мислення, набуття теоретичних знань у галузі дизайну, формування практичних вмінь професійної майстерності для подальшого самостійного проведення проектної діяльності. Все це має бути враховано і при визначенні педагогічних умов, що будуть сприяти ефективності розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків.

Перед професорсько-викладацьким складом мистецьких ЗВО, які готують фахівців за напрямом "Дизайн" постає завдання щодо організації навчального процесу з застосуванням сучасних передових технологій та інноваційних методів із метою створення сприятливих педагогічних умов для професійного розвитку творчих здібностей студентів, підвищення рівня проектної культури у виконанні навчально-практичних завдань, психологічної підтримки й корекції процесу їхнього позиціонування у соціумі.

Специфікою мистецької освіти є вивчення дисциплін гуманітарного циклу, дисциплін образотворчого мистецтва (рисунок, живопис, графічні техніки тощо) та спецдисциплін (композиція, кольорознавство, типографіка, формоутворення і моделювання, комп'ютерна графіка тощо) головну роль серед яких відведено проектуванню, де саме відбувається розвиток проектної культури майбутнього дизайнера.

Акценти при вивченні дисциплін образотворчого мистецтва та спецдисциплін ставляться не тільки на сам процес пізнання, ефективність якого залежить від розумової та творчої активності, інтелекту, а ще й на розвиток зорового й асоціативного мислення, пам'яті, психології сприйняття й уяви, творчої здатності на аркуші паперу "висловити" власні ідеї й, нарешті, на знання, вміння і навички спроектувати новий об'єкт.

На думку О. Каукіної, проектна культура майбутнього дизайнера – це особлива форма психічної діяльності людини, що поєднує у собі різноманітні види операцій мислення, спрямованих на формування проектного задуму, продумування оптимальних рішень проектних творчих задач, вибір матеріалів і засобів відображення та візуалізації, планування творчого процесу професійної діяльності з врахуванням специфіки проектної ситуації [2]. О.В. Каукіна підкреслює зв'язок художньо-творчих та психологічних компонентів, що включає в себе проектна культура у професійній підготовці майбутнього дизайнера:

творчі концепції – це концептуальні складові проектної культури, що є змістом авторської свідомості, та програми, які є змістом творчої волі, разом з виразними у них ціннісними орієнтаціями суб'єктів проектування, а також методики, евристики і поетики, у термінах котрих раціоналізуються поточні творчі задуми проектувальників; у проектну культуру входять розумові, чуттєві цінності й ціннісні стани творчого пізнання та волі, що необхідні для особистісної орієнтації проектного процесу [2].

Ми підтримуємо позицію О. Каукіної щодо проектної культури, яка є особливою формою психічної діяльності майбутнього дизайнера, але оскільки більшість з вищезазначених категорій (зорове і асоціативне мислення, пізнавальна і розумова активність, візуальне сприйняття й уява, образна пам'ять, формування і втілення проектного задуму) мають ще пряме відношення до психологічних наук.

Сучасні вчені у психологічних і педагогічних наукових галузях наголошують, що не тільки особистісні властивості виступають передумовою розвитку творчої діяльності людини, а також її «включення» у процес творчості, який формує, виховує і розвиває професійні та ремісничі навички, надає якостей творчого спрямування [3, с. 18].

Одним із головних напрямів роботи мистецьких ЗВО є створення психолого-педагогічних умов для оптимального розвитку професійної майстерності майбутнього дизайнера, чий творчі здібності та здатності під час навчання треба розвивати. Оскільки педагогіка розглядає виховання майбутнього дизайнера з огляду на розвиток його творчих здібностей і якостей у навчально-виховному процесі, то психологія досліджує психологічні механізми самого процесу творчого становлення індивідуума.

Робота викладача з талановитими студентами в освітньому процесі має спиратися на педагогічні умови, що сприяють у виявленні, підтримці й розкритті художніх талантів студента, його професійному становленні, у розвитку високого рівня проектної культури.

Ми дотримуємося думки, що професійна підготовка майбутніх дизайнерів базується на вирішенні трьох взаємопов'язаних проблем. Перша з них – це прояв наукових передумов дизайнерської творчої діяльності, розкриття природи та специфіки багатогранної дизайнерської діяльності на основі всебічного системного аналізу взаємозв'язків дизайну з суспільством, середовищем, інноваціями, технічними можливостями, національно-культурним надбанням і мистецтвом шляхом розгляду феномену дизайну у системі проектної культури з її підсистемами – сферами духовної, матеріальної та художньої культури. Друга проблема – розгляд методичних основ процесу проектування, способів та засобів культури проектної практики, розробки об'єктів дизайну. І третя проблема – основи психології та світосприйняття, формування особистісних якостей, професійного самовдосконалення і становлення, розуміння відповідальної ролі майбутнього дизайнера в суспільстві і підготовка з цих позицій кадрів майбутніх фахівців з графічного дизайну.

У даному дослідженні педагогічні умови професійної підготовки майбутніх дизайнерів з високим рівнем розвитку проектної культури ми розглядаємо в освітньому процесі у двох напрямках: створення сприятливих педагогічних умов, психологічному формуванні і вихованні талановитої обдарованої та високоінтелектуальної особистості, що постає у ролі творця соціокультурних і естетичних цінностей, оскільки створені дизайнером нові об'єкти, за умови впровадження у виробництво, будуть мати великий естетичний, культурний та психологічний вплив на споживача.

На основі аналізу наукової літератури ми прийшли до висновку, про те, що педагогічні умови, розглядаються як комплекс заходів, які здійснюються для розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків.

Отже, педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей сутності змісту, форм, методів, засобів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на вирішення поставлених освітніх завдань. До педагогічних умов відносимо ті умови, що свідомо створюються в освітньому процесі та реалізація яких забезпечує найефективніший перебіг цих процесів.

В ході виявлення педагогічних умов підвищення рівня розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків ми врахували вплив наступних об'єктивних факторів: 1) держзамовлення системі мистецької освіти щодо професійної підготовки майбутніх дизайнерів-графіків в аспекті дослідницької проблеми; 2) специфіку можливостей розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів у мистецьких ЗВО; 3) необхідність реалізації системного, компетентнісного, культурологічного, рефлексивно-діяльнісного, особистісно-орієнтованого підходів.

У контексті нашого дослідження *педагогічні умови* та організація освітнього процесу представляють собою сукупність пов'язаних між собою компонентів, що спрямовані на досягнення основного результату – переходу студентів графічного дизайну на більш високий рівень розвитку проектної культури у професійній підготовці.

Педагогічні умови, за якими здійснюється навчання і виховання майбутніх дизайнерів-графіків є важливим фактором їх професійного становлення і розвитку проектної культури. З метою оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну, ми розглядаємо ці умови у двох площинах: умови як фактори зовнішнього впливу та умови для розвитку проектної культури професійної діяльності і внутрішніх особистісних перетворень.

Отже, визначимо комплекс *педагогічних умов* розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків у професійній підготовці: 1) індивідуалізація і диференціація професійної підготовки фахівців з дизайну, що спрямовані на розкриття особистісних здібностей, творчих талантів і креативності у процесі вивчення спецдисциплін, успішна адаптація студентів до умов навчання на факультеті дизайну;

2) стимулювання професійного інтересу до здійснення проектної діяльності згідно з розумінням сучасних тенденцій розвитку суспільства та усвідомленням психологічного впливу і суспільної значущості створеного об'єкту дизайну; 3) реалізація механізмів педагогічної рефлексії, формування професійної і психологічної готовності для подальшого самостійного проведення проектної діяльності на високому професійному рівні, позитивне ставлення і самомотивація до здійснення власної професійної діяльності на високому якісному рівні; 4) розробка і комплексне впровадження до освітнього процесу мистецьких ЗВО навчально-методичного забезпечення зі спецдисципліни "Проектування", спеціальних навчально-практичних завдань зі спецдисциплін, які активізують розвиток професійного інтелекту, логіки, евристики, візуального й асоціативного мислення майбутнього дизайнера, його інтуїцію та естетичні відчуття в творчій та проектній діяльності.

Висновки. Впровадження у навчальний процес мистецьких ЗВО окреслених педагогічних умов сприятиме ефективності розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів, які будуть спроможні надалі здійснювати самостійну проектну діяльність на високому професійному рівні. Це надасть змогу підвищити культуру мислення майбутнього дизайнера та якість виконання студентських навчальних проектів згідно з соціокультурними вимогами сучасного суспільства.

У подальшому дослідженні передбачена розробка критеріїв, показників і рівнів оцінювання розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків для застосування в анкетуванні, у тестах та в якості компонентів теоретичних основ з питань розуміння майбутніми дизайнерами проблематики проектної культури як особливого типу «проектного мислення» і логічного алгоритму проектних дій при створенні ними дизайн-проектів.

Використані джерела

1. Выготский Л. С. Психология искусства. Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. 480 с.
2. Каукина О. В. Проектирование и конструирование как процесс обучения в дизайн-образовании. *Наука и устойчивое развитие: III всерос. науч. конф.* Нальчик, 2009. С. 10–12.
3. Коновець С. В. Творчий розвиток учителя образотворчого мистецтва : монографія / С. В. Коновець. Рівне : Волинські береги, 2009. 384 с.
4. Оружа Л. В. Підготовка майбутніх фахівців з дизайну у вищому навчальному закладі : монографія / Л. В. Оружа. Київ : ІВЦ Алкон, 2011. 188 с.
5. Фурса О. О. Особистісний підхід до професійного розвитку майбутніх дизайнерів. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 6. С. 96–103.

Максимова А.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF THE FUTURE DESIGNER-GRAPHICS PROJECT CULTURE IN FINE ARTS PROFESSIONAL EDUCATION SYSTEM

The content of the concept "project culture" is disclosed in the article, proposed pedagogical conditions will promote the effectiveness of the project culture of future graphic design specialists in fine arts professional education system.

Pedagogical conditions and the organization of the educational process represents a set of interrelated objective possibilities of the essence of the content, forms, methods, means and material-spatial environment, aimed at solving the educational objectives, aimed at achieving the main result – the transition students of graphic design to a higher level of development of the design culture in vocational training.

In order to optimize the professional training of future design professionals, we consider these conditions in two areas: the conditions as factors of external influence and conditions for the development of a project culture of professional activity and internal personal transformations.

Those pedagogical conditions that are deliberately created in the educational process included and implementation of which ensures the most effective course of these processes: individualization and differentiation of professional training of design specialists, stimulation of professional interest in the implementation of project activities, implementation of mechanisms of pedagogical reflection, development and integrated implementation of educational the process of fine arts professional education system teaching and methodological support.

Implementation of the educational conditions in the educational process will contribute to the effective development of the project culture of future designers who will be able to continue to carry out their independent project activities at a high professional level. This will enhance the future designer's thinking culture and the quality of student educational projects in accordance with the socio-cultural requirements of modern society.

Key words: *design culture, pedagogical conditions, development of the design culture of future designers-graphicians, professional training of the designer, design.*

Стаття надійшла до редакції 20.05.2018